

наступних емісій і відповідно збільшення капіталу, який дає змогу розширити обсяги і поліпшувати якість наданих послуг.

Література:

1. *Банківські операції: Підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пудовкіна та ін. / За ред. д-ра екон. наук А.М. Мороза. - К.: КНЕУ, 2000. - 384 с.*
2. *Герасимович А.М., Алексєєнко М.Д., Парасій-Вергуненко та ін., за ред. Герасимовича А.М. Аналіз банківської діяльності: підручник. - К.: КНЕУ, 2006. - 600 с.*
3. *Кобченко Н. Шляхи підвищення прибутковості комерційного банку: Теорія та практика розвитку банківської справи: Збірник наукових праць студентів / Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ; Редкол.: Відп. Ред.. д-р екон. Наук, проф.. Р.А.Слав'юк. – Львів, 2009. – 260 с.*
4. *Колісниченко К.В. Шляхи підвищення прибутковості комерційного банку* [Mhttp://www.rusnauka.com/24_SVMN_2008/Economics/27025.doc.htm](http://www.rusnauka.com/24_SVMN_2008/Economics/27025.doc.htm).
5. *Рибак О., Галай Н.В. Шляхи підвищення прибутковості банківського сектору в умовах нестабільного зовнішнього середовища* http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_1/Galay_109.htm.
6. <http://www.aub.com.ua/>.

УДК 336.717.3

М.М. Мужеляк, Р.Й. Желізняк

Національний університет «Львівська політехніка»

ВКЛАДЕННЯ КОШТІВ У БАНКІВСЬКІ МЕТАЛИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

© М.М. Мужеляк, Р.Й. Желізняк

Розглянуто та проаналізовано окремі елементи ринку банківських металів та його правове регулювання. Досліджено динаміку цін на золото, як основного банківського металу, та її вплив на формування ресурсної бази фінансово-кредитних установ.

В умовах, коли гривня схильна до інфляції, курси долара та євро безсистемно коливаються, а інвестування коштів у нерухомість чи землю є ризиковим у зв'язку з тим, що ціни на них завищені, єдиним надійним матеріальним носієм вартості залишається золото. Воно стало головною інвестиційною ідеєю 2009 року. Золото – це благородний дорогоцінний метал, який може виступати предметом банківських операцій. Відповідно до норм чинного законодавства банківські метали – це золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів [1].

Проблематикою становлення та функціонування ринку банківських металів займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема, С. Яременко, Г. Юрчук, Ю. Блащук, М. Фатєєв, В.І. Букато, А. Захаров, М.Х. Лapidус, Е. Іванов, О. Матлинг, А. Вільямсон, М. Стоукс, Р. Скотт. Однак і досі залишаються маловивченими особливості циклічного розвитку даного ринку, що відбувається під впливом численних факторів, особливо в умовах нестабільності економіки, що має місце, як в Україні, так і в світі. Таким чином, метою даного дослідження є аналіз фактичного стану ринку банківських металів в Україні та виявлення перспектив збільшення фінансових ресурсів кредитних установ як результат вкладення коштів у «золоті» депозити.

Аналізуючи ринок банківських металів, слід сказати, що він являє собою асоціацію, пул, консорціум чи іншу форму об'єднання комерційних банків та інших покупців та продавців, а також учасників, які виконують роль посередників між покупцями та продавцями банківських металів. Зокрема, до складу учасників даного ринку можна віднести постачальників металу (видобувні компанії, асоціації виробників, афінажні підприємства), спеціалізованих посередників (комерційні банки, дилерські та інвестиційні компанії), а також фінансових і промислових споживачів (ЦБ, інвестори, афінажні заводи, ювелірні підприємства, електронне виробництво, дантисти). Відповідно об'єктами торгівлі на цьому ринку є дорогоцінні метали, а саме золото, срібло, паладій і платина [4].

Що стосується правового регулювання, то основним документом, який визначає роботу ринку банківських металів в Україні на сьогодні є «Положення про здійснення уповноваженими банками

операцій з банківськими металами» (затверджене постановою Правління НБУ № 325 від 6.08.2003). Основними положеннями в ньому є класифікація операцій з банківськими металами, які можуть виконувати фінансово-кредитні установи при наявності того чи іншого дозволу, загальні умови здійснення операцій уповноваженими банками, особливості здійснення різних видів операцій, порядок ведення банками рахунків у банківських металах, порядок визначення маси банківських металів та ін.

Щодо різновидності ринку, то залежно від класифікаційної ознаки їх поділяють на міжнародні та регіональні, первинний та вторинний, біржовий та міжбанківський, ринок фізичного наявного металу та ринок безготівкового (паперового) металу тощо. За обсягами ж здійснюваних операцій ринок дорогоцінних металів поділяють на:

1) Гуртовий ринок, який включає просування металів від постачальників до споживачів як на внутрішньому ринку, так і міжбанківському та їх поставку посередникам (торговцям), які займаються перепродажем металів кінцевим споживачам. Гуртова торгівля банківськими металами здійснюється на Українській міжбанківській валютній біржі (УМВБ). В Україні до гуртової торгівлі належать операції купівлі та продажу за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня на суму більше 50000 гривень;

2) роздрібний ринок, який включає постачання металів безпосереднім споживачам та дрібним інвесторам, які знаходяться на внутрішньому ринку. Роздрібна торгівля банківськими металами здійснюється уповноваженими банками та уповноваженими фінансово-кредитними установами, які отримали письмовий дозвіл НБУ на право здійснення операцій з банківськими металами. До роздрібно торгівлі на лежать операції купівлі продажу за однією угодою або за одним контрагентом протягом робочого дня на суму не більше 50000 гривень [2, 4].

Торгівля металами на ринку здійснюється тільки в регламентованій стандартній формі, тобто у формі стандартних і мірних зливків, а також у формі монет вітчизняного та іноземного виробництва, якість металу яких відповідає вимогам до проби відповідного металу. Мова, зокрема, йде проте, що стандартні зливки повинні відповідати світовим стандартам якості, насамперед прийнятим Лондонською асоціацією ринку дорогоцінних металів. Так, наприклад, мірні зливки (міні-зливки) – це зливки масою до 1 кг і менше з відповідним вмістом у них чистого дорогоцінного металу [2].

До операцій з металами, які можуть виконувати банки, відносять такі: 1) депозитні операції; 2) операції з надання кредитів у дорогоцінних металах; 3) операції з монетами з дорогоцінних металів; 4) операції спот (операції з купівлі-продажу дорогоцінних металів, що здійснюються контрагентами на умовах зарахування/списання металу та валюти з рахунків на рахунки не пізніше другого робочого дня після укладення угоди); 5) операції типу своп (одночасна купівля і продаж дорогоцінного металу); 6) опціони (право продати чи придбати певну кількість золота за певною ціною на певну дату (європейський опціон) чи протягом усього обумовленого строку (американський опціон)); 7) форвардні угоди (продаж (купівлю) металу на строк, що перевищує другий робочий день після укладення угоди), укладення якої означає, що одна зі сторін бере на себе зобов'язання здійснити поставку визначеної кількості металу на дату, яка обумовлена в угоді, але віддалена проміжком часу від дати укладення угоди, а інша сторона зобов'язується прийняти поставку за обумовленою в угоді ціною.

Виходячи із висновків учасників вебінару (онлайн-конференції) на тему «Зберігання коштів у банківських металах: аналіз поточної ситуації та перспективи її розвитку», що відбулась у жовтні поточного року, одним із найбільш вигідних видів вкладень на сьогодні є «золоті» депозити. Для банкірів привабливість цього депозиту полягає в його невеликій вартості – це кілька відсотків річних (в середньому 6 %). Для вкладників інтерес становлять не стільки відсотки, скільки зростання ціни цього дорогоцінного металу (так, лише за жовтень 2009 року ціна золота за тройську унцію зросла на 23 \$ і становила 1070 \$) [5].

Прогнозування з використанням математичного моделювання показало, що цей метал до кінця року може подорожчати майже до \$1,2 тис. за унцію. Причому і це ще не верхня межа. Аналітики стверджують, що збільшення цін на коштовні метали буде тривати щонайменше 15-20 років. Оскільки зростання почалося тільки в 2001 році, минула тільки половина його циклу. З огляду на це, цільова ціна в 2,3 \$ до його кінця є як ніколи реалістичною.

Якщо в 1970-х роках існувало неписане правило про те, що принаймні одна п'ята активів повинна бути інвестована в жовтий дорогоцінний метал, то у 1980 році золото і акції золотодобувних компаній досягли 26 % світових фінансових активів. Сьогодні цей показник становить тільки 0,6 %. Австрійці підраховали, що навіть за ціною 5 тис. \$ за унцію лише 3 % світових активів будуть інвестовані в золото. Разом з тим експерти із золота в Erste Group рекомендують інвестувати від 5 до 10 % своїх активів у коштовний метал.

В Україні, на думку експертів, поки немає ажіотажного попиту на цей дорогоцінний метал. Пов'язано перш за все це із сформованою недовірою потенційних вкладників до фінансово-кредитних установ, які являються основним учасником ринку золота. І це при тому, що немало українських банків розробили відповідні депозитні програми.

Так, «металеві» внески пропонуються терміном на 6, 12 і 18 місяців. Банківські метали можна придбати у формі злитків від 1 г до 1 кг, хоча найпопулярнішими залишаються злитки номіналами 50, 100 і 250 г. Відсотки по депозитах нараховуються наприкінці терміну, але це неважливо, оскільки вкладники заробляють не на відсотках, а на збільшенні вартості золота на міжнародних ринках (про що вже говорилося вище). Тому якщо у клієнта виникає потреба внесок можна закрити достроково, без остраху втратити на відсотках, що досить вигідно.

Слід зазначити, що оптимальними є вклади в золото без фізичної поставки (фізична поставка банківських металів – це операція, яка супроводжується фізичним переміщенням банківських металів між учасниками операції [1]). Основною перевагою такого виду вкладень є те, що операції купівлі та продажу розраховуються з поточної світової ціни, без урахування кон'юнктури українського ринку. Серед ряду інших переваг банківських металів слід виділити: зручність при транспортуванні; можливість їх вивезення за кордон (процедура прирівнюється до вивезення іноземної валюти) й розрахунку ними в інших країнах; висока ліквідність (золото, на відміну від нерухомості, можна продати в будь-який час) тощо.

У золотих депозитів є ще одна особливість. Щоб одержати максимальну вигоду, необхідно інвестувати в золото не менш ніж на 2-3 роки, у зв'язку з тим, що на більш коротких тимчасових інтервалах можливі коливання котирувань як в один, так і в інший бік, хоча як було з'ясовано вище загалом спостерігається тенденція до поступового подорожчання даного металу.

Найбільший дохід від інвестицій у дорогоцінному металі можна отримати, якщо оформити на початку року депозитні вклади в золоті. На сьогодні дохідність за даними депозитами перебуває в діапазоні від 4 до 6%, залежно від обраного банку, розміру та терміну вкладу. Проте при цьому клієнт може отримати дохід від зростання торгової ціни металу та заощадити на оренді банківської комірки.

Мінімальний вклад сьогодні становить 100-200 грам. Наприкінці терміну зберігання вкладник отримує суму депозиту та нараховані відсотки золотими зливками або в гривнях за курсом банку на день закриття депозиту.

Депозити в банківських металах умовно поділяють на готівкові та безготівкові. У першому випадку реальний зливоч необхідно купити в банку та покласти на депозит. Недоліком цього виду депозиту є маржа (різниця між ціною купівлі та продажу), яка досягає сьогодні 10-15% і з'їдає більшу частину можливого доходу, а також комісіями деяких банків.

Регламент та порядок поводження з банківськими металами встановлює Нацбанк, центральним сховищем «опікується» Державна скарбниця, в підпорядкуванні якої і знаходиться політика країни щодо банківських металів. Окрім того, свої правила встановлює Міністерство фінансів, також відповідні стандарти для перевезень встановлює й диктує митниця.

Вимірюються метали, за міжнародним стандартом, в унціях (одна унція – 31,1035 грам). Банківські метали використовують як засіб надбання та зберігання капіталу передусім через значні переваги. Метали мають високу ліквідність: золото можна продати у будь-який час, на відміну від нерухомості. Операції з банківськими металами не обкладаються ПДВ та здійснюються конфіденційно. Банківські зливки компактні, займають мало місця та зручні при транспортуванні. Банківські метали можна вивезти за кордон (процедура прирівнюється до вивезення іноземної валюти) та розраховуватися ними у інших країнах. Окрім того, вкладання коштів в дорогоцінні метали – це ефективний захист від інфляції.

Слід також брати до уваги, що перш ніж вибирати банк для відкриття металевого депозиту, треба порівняти його котирування золота зі світовими тенденціями, адже наші банкіри встановлюють «внутрішні» ціни.

Не менш популярним на сьогодні є інвестування в монети з дорогоцінних металів. Це доволі специфічний вид вкладень. Насамперед необхідно знати, що іноземні монети, пропоновані банками для інвестування, можна розділити на два типи: монети, що не мають обмеженого тиражу, і монети, що мають обмежений тираж. До першого типу належать монети, що випускаються величезними тиражами. Їх вартість формує кількість дорогоцінного металу, що міститься у них. Відповідно і ціна їх купівлі/продажу повинна дуже наближатися до злитків аналогічної ваги. Для другого типу характерно те, що більшу частину їх вартості визначає тираж і тематика монети. Внаслідок цього прибутковість такої монети з часом може виявитися значно більшою, ніж аналогічного за вагою злитка, але це потрібно вміти прогнозувати [5].

Таким чином, з огляду на ряд беззаперечних переваг зберігання заощаджень у вигляді банківських металів відповідні депозитні операції та операції з монетами являються перспективним напрямом збільшення ресурсної бази українських банків. А це в свою чергу спричинить формування сприятливих умови для відновлення рівноваги в банківському секторі економіки країни та позитивно сприятиме відновленню довіри до фінансово-кредитних установ.

Список літератури:

1. *Постанова Правління НБУ № 325 від 06.08.2003 року Про затвердження Положення про здійснення уповноваженими банками операцій з банківськими металами.* 2. *Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2002. – 476с.* 3. *Л.М. Чиж Правові засади регулювання ринку банківських металів в Україні // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України, 2007. – Вип. 17.6 – с.221-226.* 4. *Л.Я. Чиж Системно-структурний аналіз ринку банківських металів // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України, 2007. – Вип. 17.2. – с.296-301.* 1. <http://www.aub.com.ua/>. 6. <http://nauka.zinet.info/>

УДК.347.27

О.М. Мякишевська

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВПЛИВ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА РИНОК ІПОТЕКИ УКРАЇНИ

© О.М. Мякишевська, 2009

Розглядаються: причини та наслідки впливу світової фінансової кризи на ринок іпотеки; стан системи банківського іпотечного кредитування на ринку нерухомості, та портфель іпотечних кредитів банків; дії уряду щодо подолання негативних наслідків кризових явищ в Україні; виявлені позитивні і негативні сторони дій щодо шляхів активізації ринку іпотеки.

Світова фінансова криза, яка розповсюдилась по усьому світу не залишила в стороні і Україну. Однак, якщо у більшості держав негативні прояви кризи відбулися ще у 2007 році, то наша країна ще довго залишалась від загального неблагополуччя.

Серед усіх видів економічних та фінансових криз іпотечна – одна з відносно молодих. Така криза набула свій початок в середовищі спеціалізованих систем іпотечного кредитування. Іпотечна криза почалась як криза субстандартного банківського кредитування. Першопричиною її стала банківська система.

Світова фінансова криза розпочалась з обвалу іпотечного ринку у США. Падіння ринку нерухомості, стрімке зростання кількості неповернених кредитів, обвал фондових ринків, прискорення темпів світової інфляції і зниження темпів росту світової економіки. Надзвичайно тісна взаємозалежність фінансових систем призвела до того, що криза на американському ринку переросла в кризу світового масштабу і вже не залишилося країн, які б не відчули негативного її впливу. Незважаючи на заяви багатьох експертів, що світова фінансова криза не суттєво вплинула на економіку нашої держави, насправді криза призвела до відчутних негативних наслідків.

Виникнення фінансової та економічної кризи в Україні стало очевидним восени 2008 року після погіршення ряду економічних показників та повідомлень про фінансові проблеми ряду провідних банків країни.

Вплив світової фінансової кризи на економіку України виявив наступні основні проблеми, які суттєво вплинули на іпотечний ринок, а саме:

- ❑ різке зниження доходів більшої частини суспільства;
- ❑ висока залежність ринку від іноземної валюти, результатом якого є 79,2% усіх іпотечних кредитів виданих у іноземних валютах банківською системою;
- ❑ відсутність довгострокового та відповідного рівня фінансування у національній валюті, результатом якого є нерозвиненість механізмів залучення довгострокових коштів, як ресурсу для іпотечного кредитування.

У першу чергу, українські банки зіштовхнулися із кризою ліквідності через обмеження доступу до закордонних кредитів, які були основним джерелом збільшення обсягів кредитування. До початку